

ισχυρούς. Σὺν τούτοις δὲ δύο ὀφθαλμούς ἀ-
γρίους καὶ κινήσεις ἀτάκτους.

Εἷς ἐξ αὐτῶν προεξάρχων, ὡς φαίνεται, τῆς
κηδείας, διηύθυνε τὴν ἐργασίαν. Καθήμενος ἐπὶ
τοῦ στήθους τοῦ πτηνοῦ, δὲν ἔπαυε περιφερόμε-
νος καὶ ἐπιθεωρῶν τοὺς ἐργαζομένους. Ὅσακις
εἷς ἐξ αὐτῶν ἐγαλαροῦτο, τὸν ἐκτύπα διὰ τῶν
κεραιῶν, τὰς ὁποίας εἶχε φοβεράς, ἐν εἶδει ῥο-
πάλων, δι' ὧν ἠπείλει πάντας τοὺς ὑπ' αὐτόν.

Τότε δὲ, εἶδος μανίας κατελάμβανε τὸ πλῆ-
θος καὶ ἤκουον τὸν κρότον τῶν ζώντων τούτων
πτύων καὶ σκαπανῶν. Περὶ τὸ σῶμα ὑψοῦτο ἤδη
ὡς σύμμετρος λόφος ἢ ἐξορυχθεῖσα ἄμμος. Ἄν-
θρωποι ἔχοντες νὰ σκάψωσι τὸν λάκκον γίγαν-
τος χιλιάκις μεγαλειτέρου αὐτῶν, ἤθελον ἀπο-
θάνει ἐκ τοῦ κόπου· οἱ πυγμαῖοι οὗτοι ἀπεναν-
τίας ἐφαίνοντο ἀκαταπόνητοι καὶ ὠρυσσον ἀ-
νευδότης μετ' ἐπιτηδειότητος καὶ θάρρους καὶ
ἰσχύος ἀκατανοήτου.

Ὁ συνταγματάρχης ἐστράφη πρὸς ἐμέ. Οἱ
ὀφθαλμοὶ του ἔλεγον·

— Λοιπὸν, πῶς σοὶ φαίνεται;

— Ἀνήκουστον! ἀπήντησα.

Δύω ὦραι εἶχον παρέλθει.

— Ἡ ἐργασία τῶν ἀρρένων προχωρεῖ, ὑπέ-
λαβεν ὁ γείτων μου, ἀλλὰ βλέπεις τὴν πρώτην
μόνον πράξιν. Πρόσεχε καὶ θὰ ἰδῆς καὶ τὰς θη-
λείας ἐργαζομένας.

Τῶ ὄντι, ἐντὸς ὀλίγου, οἱ κύνθαροι, μικροί
τε καὶ μεγάλοι, ἐξῆλθον ὅλοι, ὁ εἷς μετὰ τὸν
ἄλλον, ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτῶν ὀρυχθέντος λάκκου.
Ἐπὶ τοῦ ὑψώματος, ἕκαστος αὐτῶν ἀπειτίνασσε
τὴν κύνιν, ἐκαλλωπιζέτο ὀλίγον καὶ ἀνοίγων τὰ
ἔλυτρα τοῦ ἀφιπτατο, πάντες δὲ ἔγιναν ἐντὸς
ὀλίγου ἄφαντοι.

Τὸ δυστυχεῖς πτηνὸν ἔμεινε μόνον ἐντὸς τοῦ
μικροῦ λάκκου τοῦ διὰ τόσων κόπων ὀρυχθέντος.

Αἱ θήλειαι ἐβράδυνον ὡς συνήθως· ἐπὶ τέλους
ἦλθον, ἐγνώρισα δὲ αὐτὰς ἐκ τῶν λεπτοτέρων
μελῶν, τῆς προσστηκνίας κοιλίας καὶ τῶν ἀμαυ-
ροτέρων χρωμάτων. Παράδοξον εἶπεῖν, τὸ ὡ-
ραῖον φύλον ἔχει παρὰ τοῖς ζώοις ἕκτακτον ἀ-
σχημίαν. Οἱ ἀρρένες ἔχουσιν ὅλα τὰ κοσμήματα,
ὅλα τὰ θέλητρα τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώ-
ματος, ὅλα ἐν γένει τὰ προνόμια. Ἐξαιρεῖται
μόνη ἢ ἀράχνη, ἣτις ἰσχυροτέρα οὖσα καὶ με-
γαλειτέρα τοῦ συζύγου τῆς, καταβροχθίζει αὐ-
τὴν εὐχαρίστως, κατόπιν τρυφερὰς συνδιαλέ-
ξεως. Ἄλλ' ἐπανεῖλθωμεν εἰς τὰς θηλείας μας.
Αὐταὶ εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ πτώματος, ὅταν δὲ
ἐξῆλθον αὐτοῦ, τὸ κολίτριον ἔφερεν ἐν ἑαυτῷ
μυριάδας ὧν. Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐξεπληρώθη
οὕτως, ἀνακουφισθεῖσαι δὲ ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς
γονῆς αὐτῶν, ἀπέπτυσαν καὶ ἔγιναν ἄφαντοι
καὶ αὐταὶ εἰς τοὺς ῥοδόχρους ἀτμούς τῆς πρωΐας.

— Ἐτελείωσεν! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης
ἐγειρόμενος. Παρευρέθη εἰς τὴν κηδείαν πτη-

νοῦ. Μὴ λησμονῆς, σὲ παρακαλῶ, ὅτι οἱ θαυ-
μάσιοι οὗτοι νεκροθάπται, οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πλα-
σθέντες ὅπως καθαρῶς τὸν ἀέρα τῶν δηλητη-
ριωδῶν μiasμάτων, ἐργάζονται καὶ ὑπὲρ τοῦ
εἶδους αὐτῶν. Ὅταν τὰ ὡὰ τὰ ἐντὸς τοῦ πτη-
νοῦ κατατεθέντα φθάσωσιν εἰς τὸ τέρμα τῆς
ἀναπτύξεώς των, αἱ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενα κάμ-
παν εὐρίσκουσιν ἐτοιμὴν τὴν τροφὴν αὐτῶν. Τῶ
ὄντι, ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ σώματι ὑπάρχει ἄρτος
δι' ἑκατὸν οἰκογενείας καὶ οὕτως ἢ σῆψις γεννᾷ
κόσμοις ὀλοκλήρους· ἕκαστον πτώμα εἶναι κοι-
τίς καὶ νέα ζωὴ ἀναβρύει ἀενάως ἐκ τῶν σπλάγ-
χων τῆς γῆς. Ὁ θάνατος οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ
μόνον μετὰβασις καὶ παῦσις, οὕτως εἶπεῖν, με-
ταξὺ δύο ἐξελιγμῶν τῆς ὕλης. Ἐλα νὰ προ-
γευματίσωμεν.

[Figaro].

ΕΛΙΣΑ Σ. ΣΟΡΤΕΟΥ.

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΨΑΛΙΔΑ

Κύριε Διευθυντὰ τῆς Ἑστίας,

Εὐγνωμονῶ τῷ ἀξιολόγῳ φίλῳ κ. Κρίνῳ διὰ
τὰ παρ' αὐτοῦ περὶ τοῦ ἔμο' σοφοῦ διδασκάλου
Ἀθανασίου Ψαλίδα ἐν τῇ Ἑστίᾳ δημοσιευθέντα,
ἅτινα βεβαίως, ὡς καὶ ὑμεῖς παρετηρήσατε
τοῦτο, εἶναι τὰ πληρέστερα τῶν ὅσα μέχρι τοῦδε
περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου διδασκάλου τοῦ ἔ-
θνους ἐδημοσιεύθησαν.

Διδακτικώτατον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἀνακοι-
νοῦσθαι τοῖς νεωτέροις τὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μου-
σοτρόφων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν, τῶν μεριμνή-
σαντων ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ φωτισμοῦ, ἐξ οὗ προῆλ-
θεν ἡ τῆς πατρίδος ἀνάστασις. Χαίρω δὲ διότι
πολλὰ τῶν προγεγενημένων δύνανται νὰ ἔλθωσι
διὰ τῆς Ἑστίας εἰς φῶς, καὶ πολλὰ ἐκ τῶν
τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας νὰ γνωσθῶσι κάλ-
λιον, καὶ οὕτω πως διευκρινισθῶσιν, ὥστε νὰ
χρησιμεύσωσιν εἰς τοὺς συγχρόνους πρὸς διόρθω-
σιν. Τοῦτο, τοῦλάχιστον, διδάσκει ὁ βαλῆς Πο-
λύβιος, λέγων ὅτι οὐδεμία τοῖς ἀνθρώποις ἐτοι-
μοτέρα διόρθωσις τῆς τῶν προγεγενημένων πρά-
ξεων ἐπιστήμης.

Ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας, ἐκτὸς τῆς πολυμα-
θείας, εἶχε προσέτι ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ πῦρ τοῦ
οὐρανοῦ. Φιλόσοφος ἐνθουσιαστής, δὲν ἐδίδασκε
τὰ γράμματα πρὸς διάδοσιν μόνον γνώσεων ὠφε-
λίμων, ἀλλὰ καὶ πρὸς δημιουργίαν πολιτῶν γεν-
ναιοφρόνων. Ἡ ποικιλία καὶ ἡ χάρις τῆς διδα-
σκαλίας του ἀπετέλεσε κόσμον ὀλοκλήρον, καὶ
κόσμον ὠραῖον, ἢ δὲ παραστάσις του τοσοῦτο
εἶχε τὸ ἐπαγωγὸν ὥστε οἱ ὀμιληταὶ αὐτοῦ, μετὰ
τὸ τέλος τοῦ μαθήματος, ἀπεχώρουν τεθλιμμέ-
νοι, καὶ ὄχι ὅπως οἱ τοῦ ἡμετέρου πανεπιστη-
μίου φοιτηταὶ ποδοκροτῶσι διὰ ν' ἀναγκάσωσι
τὸν καθηγητὴν νὰ παύσῃ τὴν παράδοσιν πρὸ
τῆς ὠρισμένης ὥρας.

Ὁ εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος λόρδος Γουίλφορντ
ἐτίμα τὸν Ψαλίδα εἰς ἄκρον, καὶ μεγάλως ἐπό-

θησε, μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1822 ἀφίξιν αὐτοῦ εἰς Κέρκυραν, νὰ τὸν ἀκούσῃ διδάσκοντα ἐν τῇ Ἰωνίῳ Ἀκαδημίᾳ. Ῥητὴ δὲ περὶ τούτου ὑπόσχεσις τῷ ἐδόθη, καὶ ἀληθέστατα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Κρίνου περὶ τῶν ἀρετῶν του ἀπὸ στόματος τοῦ Πικόλου ἀναφερόμενα, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ψαλίδας, ἐν τῷ διαλόγῳ αὐτοῦ, ἐξηγηθέντα παράπονα. Μόνον ἡ διαδοθεῖσα τότε φήμη, ἐξ ἧς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ψαλίδαν ἠγέρθησαν ὑποψαίαι, ὅτι ἐκ φθόνου δῆθεν τῶν ἄλλοτε μαθητῶν αὐτοῦ καὶ τότε καθηγητῶν, Ἀσωπίου καὶ Φιλητᾶ, δὲν κατωρθώθη ὁ διορισμὸς αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ, δὲν εἶναι παντάπασιν ἀληθής. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, ἂν βραδύτερον ἤρωτάτο αὐτὸς ὁ Ψαλίδας περὶ τούτου, ἤθελε διαψεύσει τὴν τοιαύτην φήμην, διότι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέλους εἶχε πεισθῆ ὅτι ἄλλη ἦτον ἡ αἰτία. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς ἐ: τῶν περὶ Ψαλίδας δημοσιευθέντων φαίνεται, ἡ ψευδὴς διάδοσις ἐπιβαρύνει φοβερὰ εἰσέτι τὴν μνήμην δύο σοφῶν διδασκάλων τοῦ ἔθνους, ἐνόμισα χρέος μαθητῆς μάλιστα διατελέσας καὶ αὐτῶν καὶ ἀκριβῆ τοῦ πράγματος γινῶσιν ἔχων, νὰ δώσω τὴν δέουσαν περὶ τούτου πληροφορίαν.

Τὸ δευτερον τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως ἔτος ἦλθεν ὁ Ψαλίδας εἰς Κέρκυραν, ὅτε ἡ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἀντιπάθεια τῆς Ἀγγλίας ἦτο κεκορυφωμένη. Ὁ Ψαλίδας δὲν ἦτο μόνον ἐλευθεροφρων, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐλευθεροστόμος. Ὁλόκληρος τότε ἡ Ἐπτανήσος ἦτο φιλορωσική. Καὶ διὰ τούτου, καὶ διότι ἐκ μόνων τῶν ἐν Ῥωσίᾳ πλουτισάντων ὁμογενῶν ὑπεστηρίζετο καὶ ἐβοηθεῖτο ἡ Ἑλληνικὴ παιδείσις ἐν καιρῷ τῆς δουλείας, ὁ Ψαλίδας ἐλάλει δημοσίᾳ κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας, τὰ λεγόμενά του δὲ ἐλογίζοντο, ἐν Κερκύρα, ὡς χρησμοί. Συγχρόνως δὲ εἶχε φιλίαν στενήν, ἕνεκα τῆς ταυτότητος τῶν φρονημάτων, μετὰ πάντων τῶν ἐκεῖσε σφόδρα φιλορώσων, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ γηραιοῦ τῆς Ῥωσσίας Γενικοῦ Προξένου Παπαδοπούλου. πελοποννησίου, ἀνδρὸς διακεκριμένου ἐπὶ παιδείᾳ, τὰ μέγιστα δὲ ὑποβλεπομένου ὑπὸ τοῦ Ἀρμοστοῦ Ἀδαμ. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων, ὁ Ψαλίδας μέχρι τοῦ 1826, ὅτε ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ ἐκάμφθη κἄπως ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὑπέκειτο εἰς εἶδος τι εὐγενοῦς κατασκοπείας καὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως. Αὐτὴ λοιπὸν ἦτον ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἀρμοστὴς ἐκεῖνος δὲν ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἐπανεπιλημμένας τοῦ ἀειμνήστου Γυλιφῶρδ παραστάσεις καὶ παρακλήσεις περὶ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Γνωστὰ δὲ εἶναι τὰ πικρὰ ποτήρια ὅσα ὁ ἰσίδιμος ἐκεῖνος ἄγγλος ἔπιεν ἐκ μέρους τοῦ Ἀρμοστοῦ Ἀδαμ, παρεμβάλλοντος καθεκάστιν προσκόμματα εἰς τὴν πρόοδον τοῦ φιλελληνικωτάτου ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπεχειρήσατο.

Ἄλλως τε, καὶ ὁ Ἀσώπιος καὶ ὁ Φιλητᾶς δὲν

ἦσαν κακότετροποι διὰ νὰ φθονήσωσι καὶ ὑποσκελίσωσι τὸν ἑαυτῶν διδάσκαλον καὶ εὐεργέτην. Ἠξέσω μάλιστα ὅτι πολλάκις παρεκλήθη παρ' αὐτῶν ὁ Ψαλίδας ὅπως μὴ ὀμιλῆ δημοσίᾳ κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' ὁ Ψαλίδας δὲν ἦτον ὁ ἄνθρωπος ὁ δυνάμενος νὰ κρυφθῆ καὶ προσποιηθῆ.

Ὁ Πικόλος ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας τὸ 1824, καὶ οὐχὶ τὸ 1827, ἦγον μετὰ ἐν ἔτος ἀφότου ὁ Ψαλίδας ἐκλήθη μὲν νὰ λάβῃ θέσιν καθηγητοῦ, ἀλλὰ δὲν διωρίσθη. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ὁ Πικόλος ὅτε ἐπεκράτει ἡ ψευδὴς φήμη ὅτι ἡ ἀποτυχία αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τῆς ἀντιζηλίας τοῦ Ἀσωπίου καὶ τοῦ Φιλητᾶ, καὶ διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς τὸν σχολάρχην Τεργέστης ὅτι «ἡ ἀληθὴς καὶ βεβαία παιδεία πάντοτε φθονεῖται». Τὴν ψευδῆ δὲ ταύτην φήμην ὑπέθαλψαν οἱ περὶ τὸν Ἀρμοστὴν, θέλοντα ὅπως τὸ κοινὸν ἀγνοῇ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν, διότι ὁ Ψαλίδας ἦτο κοσμοαγάπητος τότε ἐν Κερκύρα.

Τὸ 1828, ἐξασφαλισθέντος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος διὰ εὐρωπαϊκῶν συνθηκῶν, ἀποβιώσαντος τοῦ Γυλιφῶρδ, διαλυθείσης σχεδὸν τῆς Ἀκαδημίας, καὶ ἄλλως διοργανωθείσης τῆς Ἐπτανησιακῆς ἐκπαιδεύσεως, μεταβλήθέντων δὲ καὶ τῶν ἐν Ἐπτανήσῳ πραγμάτων ἐπὶ τὸ ἐλευθεριώτερον, ὁ Ψαλίδας, θεωρηθεὶς ἀνεπίφοβος καὶ ἀναγκαῖος, διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ ἐν Λευκάδι λυκείου, συγχρόνως μὲ τὸν Φιλητᾶν ἐν Ζευκύνθῳ, καὶ τὸν Σακελλαρόπουλον ἐν Κεφαλληνίᾳ, τοῦ Ἀσωπίου διορισθέντος εἰς Κέρκυραν.

Ἐν Ἀθήναις, Μάρτιος 1879.

Δέξασθε τὴν ἐξάιρετον ὑπόληψίν μου.

A. B.

Ἡ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΣ

Συνταγματάρχης τις, ὅστις ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν κόπων ἔμενεν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀπόστρατος παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ ἐν Παρισίοις, θελήσας ἡμέραν τινὰ νὰ συναγάγῃ εἰς συμπόσιον πάντας τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ συμπολεμιστάς, προσεκάλεσεν εἰς γεῦμα παρ' ἑαυτῷ.

Ἦσαν περὶ τοὺς εἰκοσιν, ἔχοντες ὄψιν ἀρειμάνιον καὶ κόμην πολιάν.

Ἐν τῷ ἐναγκαλιζέσθαι καὶ βλέπειν ἀλλήλους συνθηροισμένους κατόπιν τοσοῦτων περιπετειῶν, ὁπόσοι ἠδεῖαι ἀναμνήσεις ἐξηγέρθησαν εἰς τὴν αὐτῶν διάνοιαν!

Παρακάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἡ τιμητικὴ θέσις ἐδόθη ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου εἰς ἓνα τῶν γενναιοτέρων στρατηγῶν, ἀρχαίον διοικητὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς κατὰ τὴν ἐν Οὐατερλώφ μάχην, τοσοῦτον συντελέσαντα εἰς τὴν ἀποθανάτισιν τῆς ἀξιωμανημονεύτου ἐκεῖνης ἡμέρας.

Ὅποσον ὠραῖοι διάλογοι ἐξελίχθησαν μεταξὺ